

ΤΟ ΧΡΙΣΤΟΥΨΩΜΟ

Μεταξὺ τῶν πολλῶν δημοδῶν τύπων, τοὺς ὁποίους θὰ ἔχουσι νὰ ἐκμεταλλευθῶσιν οἱ μέλλοντες διηγηματογράφοι μας, διαπρεπῆ, κατέχει θέσιν ἡ κακὴ πενθερά, ὡς καὶ ἡ κακὴ μητριὰ. Περὶ μητριᾶς ἄλλοτε θὰ ἀποπειραθῶ νὰ διαλάβω τινὰ πρὸς ἐποικοδόμησιν τῶν ἀναγνωστῶν μου. Περὶ μιᾶς κακῆς πενθερᾶς σήμερον ὁ λόγος.

Εἰς τί ἔπταιεν ἡ ἀτυχῆς νέα Διαλεχτή, οὕτως ὠνομάζετο, θυγάτηρ τοῦ Κασσανδρέως μπαρπα-Μανώλη, μεταναστεύσαντος κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπανάστασιν εἰς μίαν τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου, εἰς τί ἔπταιεν ἂν ἦτο στεῖρα καὶ ἀτεκνος; Εἶχε νυμφευθῆ πρὸ ἑπταετίας, ἔκτοτε δις μετέβη εἰς τὰ λουτρά τῆς Αἰδηψοῦ, πεντάκις τῆς ἔδωκαν νὰ πῖν διάφορα τελεσιουργὰ βότανα, εἰς μάτην, ἡ γῆ ἔμενεν ἄγονος. Δύο ἢ τρεῖς γύφτισσαι τῆς ἔδοκαν νὰ φορέσῃ περίαπτα θαυματοργὰ περὶ τὰς μασχάλας, εἰποῦσαι αὐτῇ ὅτι τοῦτο ἦτο τὸ μόνον μέσον, ὅπως γεννήσῃ, καὶ μάλιστα υἷόν. Τέλος καλόγηρός τις Σιναΐτης τῇ ἐδώρησεν ἡγιασμένον κομβολόγιον, εἰπὼν αὐτῇ νὰ τὸ βαπτίσῃ καὶ νὰ πίνῃ τὸ ὕδωρ. Τὰ πάντα μάταια.

Ἐπὶ τέλους μὲ τὴν ἀπελπισίαν ἦλθε καὶ ἡ ἀνάπαυσις τῆς συνειδήσεως, καὶ δὲν ἐνόμιζεν ἑαυτὴν ἔνοχον. Τὸ αὐτὸ ὅμως δὲν ἔφρόνει καὶ ἡ γραία Καντάκαινα, ἡ πενθερά της, ἣτις ἐπέρριπτεν εἰς τὴν νύμφην αὐτῆς τὸ σφάλμα τῆς μὴ ἀποκτήσεως ἐγγόνου διὰ τὸ γῆρας της.

Εἶναι ἀληθές ὅτι ὁ σύζυγος τῆς Διαλεχτῆς ἦτο τὸ μόνον τέκνον τῆς γραίας ταύτης, καὶ οὗτος δὲν συμερίζετο τὴν πρόληψιν τῆς μητρὸς του ἐναντίον τῆς συμβίας αὐτοῦ. Ἄν δὲν τῷ ἐγέννα ἡ σύζυγός του, ἡ γενεὰ ἐχάνετο. Περιέργον δὲ ὅτι πᾶς Ἕλληνα τῆς ἐποχῆς

μας ἱερώτατον θεωρεῖ χρέος καὶ ὑπερτάτην ἀνάγκην τὴν διαιώνισιν τοῦ γένους του.

Ἐκάστοτε, ὅσάκις ὁ υἱὸς τῆς ἐπέστρεφεν ἐκ τοῦ ταξιδίου του, διότι εἶχε βρατσέραν, καὶ ἦτο τολμηρότατος εἰς τὴν ἀκτοπλοΐαν, ἡ γραία Καντάκαινα ἤρχετο εἰς προὔπαντησιν αὐτοῦ, τὸν ὠδήγει εἰς τὸν οἰκίσκον τῆς, τὸν ἐδιάβαζε, τὸν ἐκατήχει, τοῦ ἔβαζε μαναφούκια,, καὶ οὕτω τὸν προέμεμπε παρὰ τῆ γυναικὶ αὐτοῦ. Καὶ δὲν ἔλεγε μόνα τὰ ἐλαττώματά τῆς, ἀλλὰ τὰ αὐγάτιζε· δὲν ἦτο μόνον “μαρμάρα”, τουτέστι στείρα, ἡ νύμφη τῆς, τοῦτο δὲν ἤρκει, ἀλλ’ ἦτο ἄπαστρη, ἀπασσάλωτη, ξετσιώπητη, κτλ. “Ὅλα τὰ εἶχεν, “ἡ ποίσα, ἡ δείξα, ἡ ἀκκληρη”.

Ὁ καπετὰν Καντάκης, σφλομωμένος, θαλασσοπιγμένος, τὰ ἤκουεν ὅλα αὐτά, ἡ φαντασία του ἐφούσκωνεν, ἐξερχόμενος εἴτα συνήντα τοὺς συναδέλφους του ναυτικούς, ἤρχιζαν τὰ "καλῶς ὠρίσες, καλῶς σας ἡῦρα", ἔπιεν ἐπτὰ ἢ ὀκτῶ ρώμια, καὶ μὲ τριπλὴν σκοτοδίην, τὴν ἐκ τῆς θαλάσσης, τὴν ἐκ τῆς γυναικείας διαβολῆς καὶ τὴν ἐκ τῶν ποτῶν, εἰσήρχετο οἴκαδε καὶ βάρβαροι σκηναὶ συνέβαινον τότε μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς συζύγου του.

Οὕτως εἶχον τὰ πράγματα μέχρι τῆς παραμονῆς τῶν Χριστουγέννων τοῦ ἔτους 186... Ὁ καπατὰν Καντάκης πρὸ πέντε ἡμερῶν εἶχε πλεύσει μὲ τὴν βρατσέραν του εἰς τὴν ἀπέναντι νῆσον μὲ φορτίον ἀμνῶν καὶ ἐρίφων, καὶ ἤλπιζεν ὅτι θὰ ἐώρταζε τὰ Χριστούγεννα εἰς τὴν οἰκίαν του. Ἀλλὰ τὸν λογαριασμόν του τὸν ἔκαμνεν ἄνευ τοῦ ξενοδόχου, δηλ. ἄνευ τοῦ Βορρά, ὅστις ἐφύσησεν αἰφνιδίως ἄγριος, καὶ ἔκλεισεν ὅλα τὰ πλοῖα εἰς τοὺς ὄρμους ὅπου εὐρέθησαν. Εἶπομεν ὅμως ὅτι ὁ καπετὰν ἦτο τολμηρὸς περὶ τὴν ἀκτοπλοΐαν.

Περὶ τὴν ἑσπέραν τῆς παραμονῆς τῶν Χριστουγέννων, ὁ ἄνεμος ἐμετριάθη ὀλίγον, ἀλλ’ οὐχ ἦττον ἐξηκολούθει νὰ πνέῃ. Τὸ μεσονύκτιον πάλιν ἐδυνάμωσε.

Τινὲς ναυτικοὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ ἐστοιχημάτιζον ὅτι, ἀφοῦ κατέπεσεν ὁ Βορράς, ὁ καπετὰν Καντάκης θὰ ἔφθανε

περὶ τὸ μεσονύκτιον. Ἡ σύζυγός του ὅμως δὲν ἦτο ἐκεῖ νὰ τοὺς ἀκούσῃ καὶ δὲν τὸν ἐπερίμενε.

Αὕτη ἐδέχθη μόνον περὶ τὴν ἐσπέραν τὴν ἐπίσκεψιν τῆς πενθεράς της, ἀσυνήθως φιλόφρονος καὶ μειδιώσης, ἥτις τῇ εὐχήθη τὸ ἀπαραίτητον “καλὸ δέξιμο” καὶ διὰ χιλιοστὴν φοράν τὸ στερότυπον “μ’ ἔναν καλὸ γυιό”.

Καὶ οὐ μόνον τοῦτο, ἀλλὰ τί προσέφερε καὶ ἔν χριστόψωμο.

Τὸ ζύμωσα μοναχὴ μου, εἶπεν ἡ θεια-Καντάκαινα, μέ γειὰ νὰ τὸ φᾶς.

– Θὰ τὸ φυλάξω ὡς τὰ Φῶτα, διὰ ν’ ἀγιασθῇ, παρετήρησεν ἡ νύμφη.

– “Ὅχι, ὄχι, εἶπε μετ’ ἀλλοκότου σπουδῆς ἡ γραία, τὸ δικό της φυλάει ἡ καθεμιὰ νοικοκυρὰ διὰ τὰ Φῶτα, τὸ πεσκέσι τρώγεται.

– Καλά, ἀπήντησεν ἡρέμα ἡ Διαλεχτή, τοῦ λόγου σου ξέρει καλύτερα.

Ἡ Διαλεχτὴ ἦτο ἀγαθωτάτης ψυχῆς νέα, οὐδέποτε ἠδύνατο νὰ φαντασθῇ ἢ νὰ ὑποπτεύσῃ κακόν τι.

– Πῶς τό ’παθε ἡ πενθερά μου καὶ μοῦ ἔφερε χριστόψωμο, εἶπε μόνον καθ’ ἑαυτήν, καὶ ἀφοῦ ἀπῆλθεν ἡ γραία, ἐκλείσθη εἰς τὴν οἰκίαν της καὶ ἐκοιμήθη μετὰ τινος δεκαετοῦς παιδίσκης γειτονοπούλας, ἥτις τῇ ἔκαμνε συντροφίαν ὡσάκις ἔλειπεν ὁ σύζυγός της.

Ἡ Διαλεχτὴ ἐκοιμήθη πολὺ ἐνωρίς, διότι σκοπὸν εἶχε νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν ἐκκλησίαν περὶ τὸ μεσονύκτιον. Ὁ ναὸς δὲ τοῦ Ἁγ. Νικολάου μόλις ἀπεῖχε πεντήκοντα βήματα ἀπὸ τῆς οἰκίας της.

Περὶ τὸ μεσονύκτιον ἐσήμαναν παρατεταμένως οἱ κώδωνες. Ἡ Διαλεχτὴ ἠγέρθη, ἐνεδύθη καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Ἡ παρακοιμωμένη αὐτῇ κόρη ἦτο συμπεφωνημένον, ὅτι μόνον μέχρις οὐ σημάνη ὁ ὄρθρος θὰ ἔμενε μετ’ αὐτῆς, ὅθεν ἀφυπνίσασα αὐτὴν τὴν ὠδήγησε πλησίον τῶν ἀδελφῶν της. Αἱ δύο οἰκίαι ἐχωρίζοντο διὰ τοίχου κοινού.

Ἡ Διαλεχτὴ ἀνῆλθεν εἰς τὸν γυναικωκίτην τοῦ ναοῦ, ἀλλὰ μόλις παρήλθεν ἡμίσεια ὥρα καὶ γυνὴ τις πτωχὴ

καὶ κωλὴ δυστυχίης, ἥτις ὑπηρετεῖ ὡς νεωκόρος τῆς ἐκκλησίας, ἐλθοῦσα τῇ λέει εἰς τὸ οὖς:

– Δώσε μου τὸ κλειδί, ἦλθε ὁ ἄντρας σου.

– Ὁ ἄντρας μου! ἀνεφώνησεν ἡ Διαλεχτὴ ἔκπληκτος.

– Καὶ ἀντὶ τῆς δώσης τὸ κλειδί ἔσπευσε νὰ καταβῆ ἡ ἴδια. Ἐλθοῦσα εἰς τὴν κλίμακα τῆς οἰκίας βλέπει τὸν σύζυγόν της κατάβρεκτον, ἀποστάζοντα ὕδωρ καὶ ἀφρόν.

– Εἶμαι μισοπνιγμένος, εἶπε μορμυρίζων οὗτος, ἀλλὰ δὲν εἶναι τίποτε. Ἀντὶ νὰ τὸ ρίξωμε ἔξω, τὸ καθίσαμε στὰ ρηχά.

– Πέσατε ἔξω; ἀνέκραξεν ἡ Διαλεχτή.

– Ὁχι, δὲν εἶναι, σοῦ λέγω, τίποτε. Ἡ βρατσέρα εἶναι σίγουρη, μὲ δύο ἄγκουρες ἀραγμένη, καὶ καθισμένη.

– Θέλεις ν’ ἀνάψω φωτιά;

– Ἄναψε, καὶ δώσε μου ν’ ἀλλάξω.

– Ἡ Διαλεχτὴ ἐξήγαγεν ἐκ τοῦ κιβωτίου ἐνδύματα διὰ τὸν σύζυγόν της καὶ ἠναψε πῦρ.

– Θέλεις κανένα ζεστό;

– Δὲν μ’ ὠφελεῖ ἐμένα τὸ ζεστό, εἶπεν ὁ καπετὰν Καντάκης. Κρασιὶ νὰ βγάλῃς.

– Ἡ Διαλεχτὴ ἐξήγαγεν ἐκ τοῦ βαρελίου οἶνον.

– Πῶς δὲν ἐφρόντησες νὰ μαγειρεύσῃς τίποτε; εἶπε γογγύζων ὁ ναυτικός. Δὲν σ’ ἐπερίμενα ἀπόψε, ἀπήντησε μετὰ ταπεινότητος ἡ Διαλεχτὴ. Ἐρέας ἐπῆρα. Θέλεις νὰ σοῦ ψήσω πριζόλα

– Βάλε στὰ κάρβουνα, καὶ πήγαινε σὺ στὴν ἐκκλησιά σου, εἶπεν ὁ καπετὰν Καντάκης. Θὰ ἔλθω κ’ ἐγὼ σὲ λίγο.

Ἡ Διαλεχτὴ ἔθεσε τὸ κρέας ἐπὶ τῆς ἀνθρακίας, ἥτις ἐσχηματίσθη ἤδη, καὶ ἠτοιμάζετο νὰ ὑπακούσῃ εἰς τὴν διαταγὴν τοῦ συζύγου της, ἥτις ἦτο καὶ ἰδική της ἐπιθυμία, διότι ἠθέλε νὰ κοινωμήσῃ. Σημειωτέον ὅτι τὴν φράσιν “πήγαινε σὺ στὴν ἐκκλησιά σου” ἔβαψεν ὁ Καντάκης διὰ στρυφνῆς χροιάς.

– Ἡ μάννα μου δὲν θὰ τό ’μαθε βέβαια ὅτι ἦλθα, παρετήρησεν αὐθις ὁ Καντάκης.

- Ἐκείνη εἶναι στήν ἐνορία της, ἀπήντησεν ἡ Διαλεχτή. Θέλεις νὰ τῆς παραγγείλω;
- Παράγγειλέ της νὰ ἔλθῃ τὸ πρωῖ.
- Ἡ Διαλεχτή ἐξῆλθεν. Ὁ Καντάκης τὴν ἀνεκάλεσεν αἴφνης.
- Μὰ τώρα εἶναι τρόπος νὰ πᾶς ἐσὺ στήν ἐκκλησιά, καὶ μὰ μὲ ἀφήσης μόνον;
- Νὰ μεταλάβω κ' ἔρχομαι, ἀπήντησεν ἡ γυνή.
- Ὁ Καντάκης δὲν ἐτόλμησε ν' ἀντεῖπῃ τι, διότι ἡ ἀπάντησις θὰ ἦτο βλασφημία. Οὐχ ἦττον ὅμως τὴν βλασφημία ἐνδιαθέτως τὴν ἐπρόφερον.
- Ἡ Διαλεχτή ἐφρόντησε νὰ στείλῃ ἀγγελιοφόρον πρὸς τὴν πενθεράν της ἓνα δωδεκαετῆ παιδα τῆς αὐτῆς ἐκείνης γειτονικῆς οἰκογενείας, ἧς ἡ θυγάτηρ ἐκοιμήθη ἀφ' ἐσπέρας πλυσίον της, καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὸν ναόν.
- Ὁ Καντάκης, ὅστις ἐπεῖνα τρομερά, ἤρχισε νὰ καταβροχθίζει τὴν πριζόλαν. Καθήμενος ὀκλαδὸν παρὰ τὴν ἐστίαν, ἐβαρύνετο νὰ σηκωθῆ τὸ ἐρμάρι διὰ νὰ λάβῃ ἄρτον, ἀλλ' ἀριστερόθεν αὐτοῦ ὑπεράνω τῆς ἐστίας ἐπὶ μικροῦ σανιδώματος εὐρίσκετο τὸ χριστόψωμον ἐκεῖνο, τὸ δῶρον τῆς μητρὸς του πρὸς τὴν νύμφην αὐτῆς. Τὸ ἔφασε καὶ τὸ ἔφαγεν ὀλόκληρον σχεδὸν μετὰ τοῦ ὀπτοῦ κρέατος.

.....

Περὶ τὴν αὐγὴν, ἡ Διαλεχτή ἐπέστρεψεν ἐκ τοῦ ναοῦ, ἀλλ' εὗρε τὴν πενθεράν της περιβάλλουσαν διὰ τῆς ὠλένης τὸ μέτωπον τοῦ υἱοῦ αὐτῆς καὶ γοερῶς θρηνοῦσαν.

Ἐλθούσα αὐτὴ πρὸ ὀλίγων στιγμῶν τὸν εὗρε κοκκαλωμένον καὶ ἄπνουν. Ἐπάρασα τοὺς ὀφθαλμούς, παρετήρησε τὴν ἀπουσίαν τοῦ χριστοψώμου ἀπὸ τοῦ σανιδώματος τῆς ἐστίας, καὶ ἀμέσως ἐνόησε τὰ πάντα.

Ὁ Καντάκης ἔφαγε τὸ φαρμακωμένο χριστόψωμον, τὸ ὁποῖον ἡ γραία στρίγλα εἶχε παρασκευάσει διὰ τὴν νύμφην της.

Ἴατροι ἐπιστήμονες δὲν ὑπῆρχον ἐν τῇ μικρᾷ νήσῳ· οὐδεμία νεκροψία ἐνεργήθη. Ἐνομίσθη ὅτι ὁ θάνατος προῆλθεν ἐκ παγώματος συνεπεία τοῦ ναυαγίου. Μόνη ἡ γραία Καντάκαινα ἤξευρε τὸ αἴτιον τοῦ θανάτου.

Σημειωτέον ὅτι ἡ γραία συναισθανθεῖσα καὶ αὐτὴ τὸ ἔγκλημά της, δὲν ἐμέμφθη τὴν νύμφην της, ἀλλὰ τοῦναντίον τὴν ὑπερήσπισε κατὰ τῆς κακολογίας ἄλλων. Ἐὰν ἔζησε καὶ ἄλλα κατόπιν Χριστούγεννα, ἡ ἄστοργος πενθερὰ καὶ ἀκουσία παιδοκτόνος, δὲν θὰ ἦτο βεβαίως πολὺ εὐτυχῆς εἰς τὸ γῆρας της.